

Žrtve totalitarizma postaju sveci

 [dw.com/hr/žrtve-totalitarizma-postaju-sveci/a-45430113](https://www.dw.com/hr/žrtve-totalitarizma-postaju-sveci/a-45430113)

Ulaz u sklonište koje je postalo masovna grobnica

Za Drugog svjetskog rata i u poraću na području bivše Jugoslavije ubijeno je više od 600 katoličkih svećenika, uglavnom Hrvata. Među žrtvama je i 66 hercegovačkih franjevaca. Za te zločine nitko, nikada nije odgovarao.

"Ne želimo baštiniti niti jedan zločin ako se dogodio. Krivci se moraju identificirati i o tome izreći adekvatna pravna norma. Pravda nema cijenu", kaže Sead Đulić, predsjednik Udruženja antifašista i boraca Narodno-oslobolilačkog rata (NOR) Mostara, upitan o žrtvama komunizma.

Skoro pola stoljeća nisu se smjeli spomenuti zločini komunista u Hercegovini, pa tako ni mučka ubojstva 66 hercegovačkih franjevaca. Od dolaska demokracije u zemlje bivše Jugoslavije, njihova subraća već 25 godina traže ostatke i mjesta gdje su ubijeni, a pokrenut je i postupak mučeništva „Fra Leo Petrović i 65 subraće“ nakon kojeg bi žrtve trebale biti proglašene mučenicima, blaženima ili svecima.

O zločinima se nije smjelo ni misliti

"Ne samo da se u komunističkoj Jugoslaviji nije smjelo govoriti o ubijenim, nije se smjelo niti misliti na njih. U prvim danima nakon zločina, tko bi god nešto kazao bio je odvođen. Žene su palile svijeće i molile, a vojska je dolazila i odvodila ih. Ratno sklonište koje je izgrađeno da bi se đaci Franjevačke klasične gimnazije (na Širokom Brijegu) mogli skloniti od pucanja i gdje su sestre ubijeni, jednostavno je zatrpano. Ubijeni se nisu smjeli iskapati", govori za Deutsche Welle fra Miljenko Stojić,

vicepostulator postupka mučeništva "Fra Leo Petrović i 65 subrača" o sumornim danima straha u Širokom Brijegu 1945. godine.

Fra Miljenko Stojić u spilji u kojoj su partizani 1945. ubili širokobriješke fratre. Spilju su nakon toga zatrpali i 45 godina tijela ubijenih nisu smjela biti pokopana.

Fra Miljenko objašnjava da su se najmasovniji zločini dogodili tijekom povlačenja njemačke vojske s Balkana, preko Posušja, Širokog Brijega, Mostara i Trebinja. Ali, ovaj vicepostulator demantira i laži kojima je, kako kaže, komunistički totalitarizam desetljećima pravdao smaknuća hercegovačkih franjevacu.

"Fratrari su optuživani da su prilikom napada komuniste polijevali vrelinu uljem i pucali na njih što je velika laž jer se vidi da je to potpuno nemoguće i po samostanskoj arhitekturi. Ali, možda i što je najvažnije, njihovi planovi za napad pokazuju da svega toga nije bilo. Do tih planova, dokaza, 1971. godine uspio je doći fra Andrija Nikić u Vojnom arhivu u Beogradu", kaže fra Miljenko o događajima o kojima je službena jugoslavenska vlast imala znatno drukčiju verziju.

BiH i Hrvatska zakazale: nitko nije suđen

Dug je slijed žrtava diljem Hercegovine za koje još nitko i nikada nije odgovarao: od Međugorja, Čapljine, Mostarskog Gradca, Širokog Brijega, Čitlika, Ljubuškog, Zagvozda, Mostara, Kočerina, Izbičnog. Za 34 ubijena franjevca pronađeni su ostatci, dok se za ostalih 32 još uvijek traga. Među njima i za sedam svećenika Hercegovačke franjevačke provincije u Mostaru koji su svezani žicom i bačeni u Neretvu.

No, još uvijek nema pravne zadovoljštine, pronalaska odgovornih i suđenja za zločine. "Ovaj dio je na državi, ili na državama s obje strane granice, jer naši fratri su ubijani i u BiH i u Hrvatskoj i na njima je da urade ono što trebaju uraditi. To se treba

temeljiti i na europskom Danu sjećanja na žrtve totalitarizama, komunizma, fašizma i nacional-socijalizma. Na žalost, države s obje strane granice nisu napravile svoj dio posla", razočaran je vicepostulator fra Miljenko.

Bez pravde nema mira

Sead Đulić, predsjednik Udruženja antifašista i boraca Narodno-oslobolilačkog rata (NOR) Mostara odlučan je da se događaji iz veljače 1945. godine u kojima su stradali franjevci moraju istražiti i pravno sankcionirati, ali i da je to civilizacijska obveza svih, kod koje protok godina ne igra nikakvu ulogu.

Predsjednik Udruženja antifašista i boraca NOR-a Mostar Sead Đulić najavio je podnošenje kaznene prijave protiv počinitelja zločina na Širokom Brijegu 1945. godine.

Ovo Udruženje već je u veljači 2018. najavilo podnošenje prijave nadležnom tužiteljstvu protiv nepoznatih počinitelja, a za DW predsjednik mostarskih boraca NOR-a tvrdi da će ona biti podnesena već ove godine.

"Jasno je zašto to nije istraženo do 1990., ali zaista je nejasno zašto niti jedno tužiteljstvo, a bavili su se mnogi ratnim zločinima, nije bar malo vremena posvetilo ovom događaju. Minulih 28 godina nisu imali nikakve političke zapreke da to urade. Također, niti jedan političar ili stranka ovo pitanje u pravnom smislu nije tretiralo. U političkom jest, pa se onda nameće logičan zaključak: ne koriste li političari i ovu situaciju za vlastite političke poene, te im odgovara držati ga što duže otvorenim", kaže Đulić.

Po njemu, sudski proces, presuda i njezino poštivanje jedini je put do konačne istine i pomirenja, ali i kraj bilo kakvim političkim manipulacijama, no i početak da se prošlost konačno počne gledati kao zajednička.

Suočiti se s prošlošću, ma kakva bila

"Svi moramo imati snage suočiti se s prošlošću kakva god ona bila. Neke činjenice svi moramo prestati glorificirati i raditi zamjene teza. Kad za to smognemo snage, onda ćemo imati snage i vlastitoj djeci reći istinu o našim očevima i djedovima. I tada će doći katarza, a s njom i oprost, pomirenje i izgradnja budućnosti. Ne treba zaboraviti da se današnja mlada generacija nije svađala, a mi stalno govorimo o njihovom pomirenju. Mi stariji smo im nametnuli tu priču. S njima treba graditi i učiti ih kulturi mira, a onda će oni znati osloboditi se nas, koji još živimo u kulturi rata", naglašava Đulić.

Spomen ploča s imenima pripadnika franjevačkog samostana na Širokom Brijegu ubijenih 1945. godine

Slično razmišlja i vicepostulator fra Miljenko Stojić koji također traži istinu.

"Mi ne želimo tražiti krivce i suditi već pronaći žrtve i istinu jer se sveci ne smiju temeljiti na lažima. Na nama je da pokažemo da se zločin nikada ne isplati i da će istina kad-tad izaći na vidjelo", zaključuje Fra Miljenko Stojić i danas tražeći svjedoke pogubljenja ili bilo kakvu informaciju o tajnom mjestu gdje su zakopana tijela žrtava, možda budućih hercegovačkih svetaca.